JINECKÝ ZÁMEK

V roce 1646, na konci třicetileté války, koupil jinecké panství Václav Vratislav z Mitrovic. Tento starobylý šlechtický rod vlastnil panství plných 156 let. I když rod nezanedbával zemědělskou výrobu, příjem ze železářské výroby byl pro něj nejvýnosnější. Zisky umožnily Vratislavům rozsáhlou stavební činnost. V letech 1728–1731 nechali dosavadní dřevěný kostelík přestavět na velký zděný v barokním stylu, s kostnicí, zasvěcený sv. Mikuláši. V kostele se nacházejí varhany z roku 1896 od Petra Emanuela Štěpána.

Nejrozsáhlejší změnu doznalo tehdejší panské sídlo. Zděná tvrz, jejíž existence je písemnými prameny doložena od roku 1453, byla v průběhu 18. století, od doby, kdy panství v roce 1727 převzal František Karel ml. Vratislav z Mitrovic, postupně přestavována a na jejím místě vznikl rozsáhlý patrový zámek. Zde byla řada obytných a reprezentačních místností, kaple apod. Interiéry měly bohatou malířskou a sochařskou výzdobu. Průčelí zámku, orientované na východ směrem k Litavce, bylo otevřeno sallou terrenou (v renesančním a barokním stavitelství oblíbená stavba – přízemní sál – obvykle otevřený jednou stěnou s arkádami do zahrady), vyzdobenou řadou soch, kamenných váz a vodotrysků, dokonce i umělou jeskyní. Ještě po letech, kdy jinecký zámek už dlouho nebyl panským sídlem, o něm znalci prohlašovali, že svou rozlohou a krásou předčil oba hořovické zámky. Jinecké panství nakonec zadlužení Vratislavové roku 1805 prodali hraběti Rudolfu z Vrbna, který ho spojil s hořovickým panstvím.

Rod Vrbnů vlastnil hořovicko-jinecké panství do roku 1853, kdy ho koupil hesenský kurfiřt Wilhelm. Část výzdoby odvezl na hořovické sídlo a zámek pustl. Byly zbourány sklepy, schodiště, přízemí i patro, zlikvidována zámecká kaple. Objekt nejdříve sloužil ke sbírce minerálů, pak jako sklad železa.

V 80. letech 19. století byl nakonec zámek přebudován na pivovar. Budova chátrala, a když zde roku 1964 vypukl požár, byla zničena většina dosud zachovalých malovaných stropů z 18. století. Na konci 70. let a v 80. letech minulého století bylo započato s „revitalizací“ zámku. Podle originálních plánů se zahájila rekonstrukce interiéru, ale tu přerušila restituce majetků po „sametové revoluci“.

(Čerpáno z publikace Vlček, P. 1999: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků.)

JOSEF SLAVÍK (1806—1833)

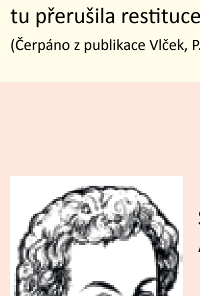

Nejslavnější jinecký rodák, geniální houslista a skladatel Josef Slavík, se narodil 26. března 1806 v rodině učitele a hudebníka Antonína Slavíka. Syna učil od jeho 4 let hře na housle.

V roce 1815 se rodina Slavíkových přestěhovala do Hořovic a malý Josef byl v té době již tak zručný, že zastával primária v kvartetu hraběte Rudolfa Vrbny. Když hrabě rozpoznal chlapcův talent, vzal ho do Prahy k přijímací zkoušce na konzervatoř a po přijetí hradil sedm let náklady na jeho studia. Slavík studoval housle jako hlavní nástroj u profesora Bedřicha Viléma Pixise. Po absolutoriu se Josef Slavík stal koncertním mistrem ve Stavovském divadle a vedle toho začal samostatně koncertovat a psát vlastní skladby pro housle. V roce 1825 odešel do Vídně, kde přijal místo v císařské kapele jako bezplatný člen.

Při příležitosti Paganiniho koncertu ve Vídni se Slavíkovi splnil dávný sen a se slavným houslistou se osobně setkal. Po koncertě italský umělec vyhověl Slavíkově prosbě předvést mu své umění. Nic netušícímu mistrovi zahrál Zvonkové rondo, které si zapamatoval po jednom poslechu. Niccolò Paganini Slavíkův um ocenil legendárním citátem: „Pane, Vy jste sám ďábel! Svět se chvěje, když Vy hrajete!“

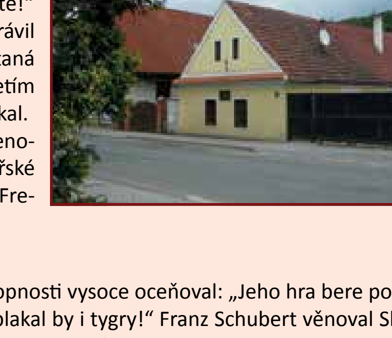

Na přelomu let 1828 a 1829 strávil Slavík půl roku v Paříži. Jako nevítaná konkurence se ale s vřelým přijetím v místních hudebních kruzích nesetkal.

Po návratu zpět do Vídně byl jmenován plnohodnotným členem císařské dvorní kapely. Ve Vídni se spřátelil s Frederykem Chopinem, který jeho schopnosti vysoce oceňoval: „Jeho hra bere posluchačům řeč a do očí jim vhání slzy, rozplakal by i tygry!“ Franz Schubert věnoval Slavíkovi na důkaz přátelství svou Fantazii C dur pro klavír a housle op. 159.

Ve svých 25 letech byl Slavík označován za nástupce Paganiniho. V roce 1833 se před chystaným turné do Maďarska loučil s Vídní svým dosud nejúspěšnějším koncertem. Kvůli tomuto vystoupení však přechodil chřipku a koncert odehrál s horečkou. Krátce po příjezdu do Pešti nemoc udeřila naplno a Slavík zde 30. května 1833 ve věku 27 let umírá, daleko před svým možným interpretačním i skladatelským vrcholem.

V Pešti byl pochován a až po sto letech byly jeho ostatky převezeny do vlasti a uloženy na vyšehradském hřbitově. V té době byla na jeho rodném domě v Jincích odhalena pamětní deska.

EKOSYSTÉM RYBNÍKA

Co je to ekosystém?

Funkční soustava živých a neživých složek prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací, které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.

Rybník

Rybníky byly uměle vytvořeny člověkem za účelem chovu ryb nebo vodního ptactva. Budování rybníků změnilo ráz krajiny a rybníky po dlouhou dobu představovaly v podstatě náhradní stanoviště za člověkem zničené mokřady. Uchylovaly se sem tak organismy, které dříve běžně obývaly právě přirozené mokřadní ekosystémy a ekosystémy stojatých vod, jako jsou např. tůně v nivách toků, slepá ramena řek, vodní plochy vybudované bobrem, prameniště apod. Smutné je, že v současné době jsou budováním nových rybníků často poslední přirozené mokřady likvidovány a že rybníky, tak jak vypadají dnes, již náhradou za mokřady většinou nazývat nelze – jsou to totiž většinou jen mrtvé „vany“ na kapry.

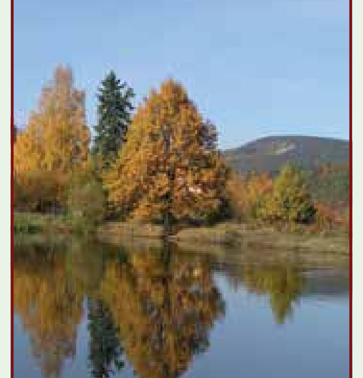

Organismy obývající rybník

Rybníky a jejich okolí obývají nejen ryby (kapr obecný), obojživelníci (skokan hnědý), ptáci (kachna divoká), rostliny (rákos), ale i drobní živočichové a rostliny žijící ve vodě:

Plankton (hydroplankton) – soubor drobných organismů (často mikroskopických), vznášejících se víceméně pasivně ve vodním sloupci. Patří sem zooplankton, fytoplankton, ale třeba i bakterioplankton.

Nekton – soubor organismů žijících ve vodním sloupci (pelagických), které jsou schopny se aktivně pohybovat – patří sem např. ryby.

Bentos – organismy obývající dno vodní plochy – např. larvy mnoha druhů hmyzu, mlži, kroužkovci, ale i některé druhy ryb.

HISTORIE ŽELEZÁŘSTVÍ A VYSOKÁ PEC BARBORA

První písemná zmínka o výrobě železa ve zdejším kraji pochází z roku 1390. V „Privilegiu“ Václava IV. se dozvídáme, že železná ruda se zde již dávno těžila a zpracovávala. A právě těžba železné rudy a její zpracování od nejstarších dob až do 2. poloviny 19. století ovlivnila život nemalé části obyvatelstva našeho regionu.

V blízkém okolí Jinec se nacházelo devět nalezišť, ve kterých probíhala těžba železné rudy pomocí šachet a štol až do 19. století. Vytěžená ruda byla zpracovávána v primitivních pecích, takzvaných „dýmačkách“, kterých bylo od Čenkova podél řeky Litavky až po Rejkovice celkem šest. Poblíž těchto pecí, kde se z rudy, dřevěného uhlí a vápence tavily hroudy surového železa, byly zřízeny hamry a v nich se kováním těchto hrud získávalo kujné železo. (Hamry byla rozměrná, vodou poháněná kladiva.)

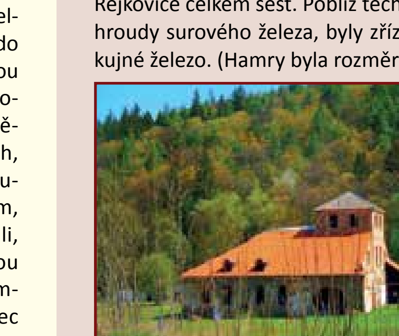

V roce 1805 koupil jinecké panství hrabě Rudolf Vrbna. Tento vzdělaný podnikavý šlechtic začal v Jincích roku 1806 stavět skutečnou vysokou dřevouhelnou pec zvanou Barbora (jméno získala podle manželky majitele), jež byla zprovozněna po pěti letech výstavby v roce 1810. Pro svou pokrokovou konstrukci patřila k nejlepším v celé habsburské monarchii a byla i místem četných novinek, které se odtud šířily do dalších hutí. Příslušela do komplexu známých komárovských železáren, provozovaných v povodí Červeného potoka na hořovickém panství. V Barboře se část vytaveného surového železa zkujňovala, z druhé části se vyráběly roury, kandelábry, různé strojní a obchodní odlitky, litinové trubky, dělové koule a masivní litinové nádobí. Současně hrabě v Jincích zavedl rozsáhlou podomáckou výrobu nejrůznějších druhů hřebů, tzv. cvočkařství (proto jsou ve znaku Jinec i zkřížené hřeby). Tyto domácí dílničky se jmenovaly veřtaty.

Huť v Jincích se udržela v provozu do roku 1874, kdy jako jiné dřevouhelné feudální železárny podlehla v soutěži s moderním hutnictvím, založeným na koksové bázi. V roce 1886 byla v zadním traktu vysokopecní budovy zřízena pila poháněna vodním kolem, která zůstala v činnosti až do roku 1951. Pak huť, vlastněná zemědělskými závody, chátrala až do roku 1989, kdy ji získali soukromí majitelé. Ani poté se mnoho nezměnilo. Dodnes se však jedná o nejvýznamnější a stavebně nejúplnější hutnicko-slévárenskou technickou památku evropského významu.

EKOSYSTÉM LOUKY

Co je to biocenóza?

Označení pro společenství populací všech organismů, které obývají určitý životní prostor. Jinými slovy – biocenózu můžeme chápat jako živou část ekosystému.

Louka

Velká část luk byla vytvořena uměle člověkem, v těchto případech se jedná o nepůvodní ekosystémy. Vznikly tak, že člověk na určitém místě vykácel nebo vypálil les a odlesněnou plochu následně využíval k produkci zelené a suché píce (louky) či pastvě hospodářských zvířat (pastviny), případně oba způsoby obhospodařování kombinoval. Díky opakovanému vlivu kosení a pastvy došlo na různých stanovištích (půdy vlhké × suché, půdy chudé × bohaté živinami) k ustálení typických travino-bylinných porostů, v nichž často převládají různé druhy trav. Další existence luk a pastvin je podmíněna alespoň občasnou sečí či přepásáním jejich porostů. Pokud tomu tak není, louky postupně zarůstají dřevinami.

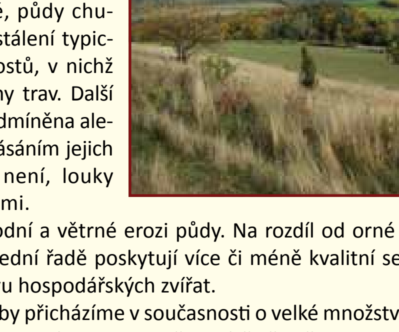

Travní porost zamezuje vodní a větrné erozi půdy. Na rozdíl od orné půdy zpomalují louky odtok vody. V neposlední řadě poskytují více či méně kvalitní seno nebo senáž, které jsou důležité pro výživu hospodářských zvířat.

V důsledku zvýšené zástavby přicházíme v současnosti o velké množství luk a polí (orné půdy). Je pouze na lidech samotných, kdy si uvědomí, že člověk se bez kvalitních zdrojů orné půdy či pitné vody obejít nedokáže.

Organismy žijící na louce

Z rostlin na louce převládají trávy. Patří mezi ně například bojínek, srha, psárka nebo kostřava. Poznáme je podle souběžných žilek na listech a kolének na dutých stoncích, kterým říkáme stébla. Na louce najdeme ale i byliny – např. zvonek okrouhlolistý, šťovík, kopretinu bílou a další. Druhové složení lučního porostu závisí na řadě faktorů (vodní režim, úživnost půdy, způsob obhospodařování, občasné mechanické narušování porostů záplavami apod.). Pokud se v půdě vyskytuje například více dusíku, projeví se to ve zvýšeném výskytu kopřivy dvoudomé.

Luční biotopy jsou, v závislosti na jejich kvalitě a typu, i velmi zajímavými stanovišti pro celou řadu živočichů, a to jak bezobratlých (např. pavouci, hmyz), tak obratlovců. Z nich se zde můžeme setkat se zástupci obojživelníků (např. čolci, ropucha obecná, skokan hnědý, skokan štíhlý), plazů (např. ještěrka živorodá, ještěrka obecná, slepýš křehký, zmije obecná), ptáků (např. křepelka polní, koroptev polní, chřástal polní, v podmáčených loukách pak zástupci bahňáků) a savců (drobní hmyzožravci a hlodavci, ale i velcí savci, jako je např. srnec).

EKOSYSTÉM ŘEKY - LITAVKA

Co to je biotop?

Biotop je souborem živých i neživých složek, tvořících prostředí pro nějaký organismus: např. biotopem raka je potok – tedy voda, kamení, opadané listí a větve, naházené pneumatiky a jiné odpadky, kořeny živých stromů a soubor všech organismů v potoce žijících.

Řeka

Průtok vody v říčním korytě je závislý na ročním období a počasí. Proud vody v řece má vymílací schopnost, která se projevuje v zařezávání a prohlubování říčního koryta. Další vlastností proudící vody v řece je však také přenášení a usazování materiálu jako je bahno, písek nebo oblázky. Tento materiál je řekou hromaděn na vnitřních stranách meandrů koryta řeky.

V současné době je kvalita vody v tekoucích vodách závislá zejména na tom, co do ní lidé vypouštějí – to znamená na míře znečištění splaškovými vodami, odpadními vodami z různých podniků, kontaminovanými dešťovými vodami ze zpevněných ploch (města, komunikace), silně znečištěnými vodami z rybníků apod. Značným problémem začíná být i kontaminace různými medikamenty a hormony. Významný vliv má samozřejmě i používání hnojiv a dalších látek na polích přiléhajících k řece. Důsledkem znečištění jsou v krajních případech i masivní úhyny živočichů.

Litavka

Řeka Litavka pramení ve výšce 765 m n. m., na východním svahu Malého Toku, 2 km severovýchodně od vesničky Nepomuk, ve Vojenském výcvikovém prostoru Brdy. Po necelých 55 kilometrech se ve výšce 218 m n. m. v Berouně vlévá do Berounky.

Organismy

V Litavce můžeme narazit na různé druhy ryb, z nichž pouze část do tohoto toku přirozeně patří – v horních partiích je to pstruh obecný, střevle potoční a mřenka mramorovaná, níže po toku pak ještě např. jelec tloušť či proudník. Celá řada často nežádoucích druhů sem uniká z rybníků (okoun, kapr, lín, ...) či je sem cíleně vysazována (např. pstruh duhový). V důsledku znečištění ale zůstávají dlouhé části Litavky pod Příbramí prakticky bez ryb.

Nad klidnější hladinou se vznáší motýlice, případně šídlo, zástupci hmyzu. Na břehu řeky roste vrba a olše lepkavá, žlutě kvete blatouch bahenní.

EKOSYSTÉM LESA

Les je porost dřevin, v němž je vyvinuto stromové patro. Chápeme ho jako velmi složitý lesní ekosystém, tvořený složkou rostlinnou (fytocenóza), živočišnou (zoocenóza) a abiotickým prostředím.

Lesy původně pokrývaly téměř celé Jinecko. Značná část byla ale vykácena, a to z důvodu získávání nové zemědělské půdy, popřípadě pastvin pro chov hospodářských zvířat, v neposlední řadě také k získávání nových míst pro osídlení člověkem a z důvodu báňského podnikání na Podbrdsku.

Původní lesy na Jinecku

lužní lesy - listnaté, podél vodních toků

dubohabřiny - listnaté, především nižší svahové partie průlomového údolí Litavky a severozápadní okraj Brd a Hřebenů na Hořovicku a Hostomicku

doubravy – listnaté, hlavně v údolí Litavky

jedlobučiny - smíšené či listnaté, převažující typ lesa v Brdech a na Hřebenech

bory - jehličnaté, skalní výchozy, okraje nezalesněných sutí

smrčiny - jehličnaté, především podmáčené půdy ve vyšších polohách Brd

Velká část v současnosti zalesněného území byla přeměněna v hospodářsky výnosnější smrkové monokultury, které ovšem hůře odolávají škůdcům a jiným kalamitám.

Lesní patra

Nejdůležitějším prvkem lesa jsou stromy. Ty svými korunami tvoří nejvyšší stromové patro (vzrostlé stromy). Ve stromovém patře hnízdí celá řada druhů ptáků, mnozí z nich, živící se např. semeny nebo dřevokazným hmyzem, zde nachází i značný díl potravy. Nižším patrem je patro keřové (mladé lesní stromky, ostružiník, maliník), kde můžeme ze vzácnějších druhů narazit třeba na plšíka lískového. Mimo to se zde zdržuje řada druhů ptáků, bezobratlých živočichů atd.

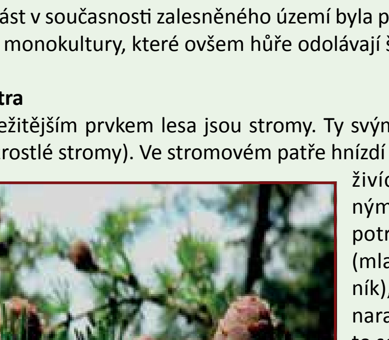

V podrostu najdeme bylinné patro (např. brusnice borůvka) a patro mechové (např. ploník obecný). Zde žijí například různí pavouci, řada druhů hmyzu a drobní obratlovci (např. obojživelníci, některé druhy plazů, drobní hmyzožravci či hlodavci). V půdě žijí různé druhy hub, mikroorganismů nebo drobných bezobratlých živočichů (žížala obecná, mravenci, mnohonožky), kteří rozkládají organické zbytky z rostlin a živočichů na humus a obohacují tak půdu o živiny. Půdní organismy zahrnujeme pod pojem edafon.

Les samozřejmě obývají také větší savci (např. liška obecná, rys ostrovid, srnec obecný, jelen evropský nebo prase divoké).

VINICE - ŽIVOT NA DNĚ PRVOHORNÍHO MOŘE

Vrch Vinice je tvořen usazenými horninami starými přibližně 520 milionů let. V té době se zde rozprostíralo velké jezero, které se na několik milionů let spojilo s mořem. V tomto období se na dně moře začaly usazovat jemné písky, prach a jíl. Tak vznikly vrstvy hornin — pískovců, prachovců a jílovitých břidlic jineckého souvrství, středního kambria, starších prvohor.

Tehdejší život existoval pouze ve vodním prostředí moří a oceánů. Důkazem jsou nalezené otisky tehdejších živočichů v místních usazených horninách. Součástí tehdejšího mořského ekosystému bylo několik desítek druhů trilobitů, dvoumiskových korýšů, ostnokožců, ramenonožců a měkkýšů. Z rostlin byly zastoupeny jednoduché řasy. Všechny popsané organismy byly součástí potravního řetězce, na jehož vrchol můžeme zatím postavit velké dravé trilobity, například rody *Paradoxides, Hydrocephalus* nebo *Rejkocephalus.* Předpokládá se však, že i tito velcí trilobiti byli loveni ještě větším druhem dravce. Přímý důkaz jeho existence však nebyl doposud ve zdejší oblasti získán.

V současnosti je vrch Vinice chráněn jako přírodní památka nařízením Okresního úřadu Příbram 30. 4. 1999 a sběr zkamenělin je zde zakázán.

Joachim Barrande

První širší geologický průzkum oblasti mezi Prahou a Plzní byl publikován v roce 1846 francouzským učencem Joachimem Barrandem, který dlouhodobě pobýval na území Čech. Proto byla později tato oblast mezi Prahou a Plzní, která je tvořena převážně prvohorními usazeninami, nazvána Barrandien.

EKOSYSTÉM LIDSKÝCH SÍDEL – BĚŘÍN

V okolí lidských sídel existuje život v podobě rostlin, živočichů, hub a mikroorganismů, stejně jako jinde v přírodě. Na rozdíl od přirozených ekosystémů (např. původní lesy, řeky) vznikly ekosystémy lidských sídel uměle. Podmínky pro jejich vznik byly vytvořeny člověkem. Mezi takovéto ekosystémy patří například parky, zahrady, pastviny, hospodářsky využívané pozemky, ale i cesty, skládky nebo truhlík s okrasnými květinami před okny domů.

Z živých organismů do těchto ekosystémů patří, kromě celé řady „divokých“ druhů, které se v blízkosti člověka naučily žít, i hospodářská a domácí zvířata, jako jsou psi, kočky, slepice, kachny, kozy, ovce, koně nebo hovězí dobytek pasoucí se na travnatých pastvinách. Ovocné sady s jabloněmi, hrušněmi, třešněmi, na jaře obletovanými včelami a na podzim špačky. Zelenina na zahradách, rajčata, okurky, mrkev, česnek, listové saláty, hlávky zelí, které se stávají potravou pro housenky motýla běláska zelného. Smetanka lékařská vyrůstající na okraji asfaltové silnice nebo myš domácí ve spíži.

Součástí těchto ekosystémů je samozřejmě také člověk, který je vytvořil a kterému jsou ku prospěchu. Některé z nich však bývají zátěží pro přírodu (např. skládky).

Běřín

Malá vesnička ležící v katastru městyse Jince. V minulosti byl Běřín nazýván také Zběřín nebo Biřín. V roce 1848 měl Běřín přes 200 obyvatel, v roce 2001 zde bylo evidováno přibližně 44 adres a asi 40 trvale žijících obyvatel, k 1. 1. 2013 jich bylo jen 37. Historie nemovitosti č. p. 4 sahá až do roku 1650.

VIKLAN A POMNÍČEK NA KLÍNKU

Jedná se o křemencový balvan prvohorního – ordovického stáří, téměř dva metry vysoký a tři metry dlouhý. Ještě na konci 19. století se s ním dalo kolébat – viklat. Pohyboval se na dvou přirozených čepech. Podle vyprávění místních do viklanu udeřil blesk a odštípl jeden z jeho čepů. Od té doby již s viklanem není možné kolébat, přestal být tedy viklanem v pravém slova smyslu.

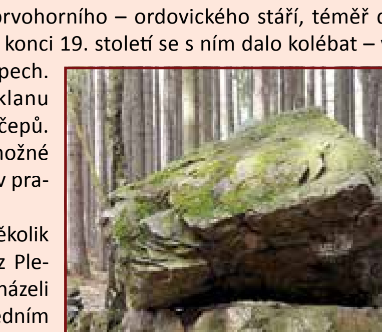

K plešiveckému viklanu se pojí i několik pověstí. Například o dvou obrech z Plešivce a Komorska, kteří po sobě házeli kameny. Plešivecký viklan je prý jedním z těchto kamenů. Když se ještě viklan kolébal, bylo pomocí něho možné zjistit věrnost ženy. Nevěrnice – dle pověsti – s viklanem pohnula.

Vypráví se, že viklan byl v dávných dobách používán jako obětní místo. Vzhledem k výskytu dalších podobných míst na Plešivci se tato varianta nedá vyloučit.

Vpravo u cesty z křižovatky na Klínku stojí malý pomníček s červenou hvězdou. Patří padlému partyzánovi, který byl v těchto místech postřelen německými vojáky. Tuto událost popisuje ve své knize „Toulání po Brdech“ Jan Čáka, kterému se podařilo nalézt přímého svědka této události. Jmenoval se Jan Klán a v roce 1945 žil v Běštíně. Zde je jeho vyprávění:

„Bylo to koncem dubna, byl jsem na kole v Jincích a asi kolem desáté odpoledne jsem se vracel. Do Klínku jsem vedl kolo. Nahoře jsem se chystal naskočit, ale z levé strany se rozhrnulo houští a z něj vyběhl muž v kožené bundě, se samopalem v ruce. Hned jsem si domyslel, že je to partyzán, o kterých jsem tolik slyšel. Ale v ten okamžik slyším někoho křičet. Byli to ozbrojení Němci, kteří vyskočili z lesa z pravé strany silnice. Něco na mne křičeli a ukazovali, abych si lehl na zem. Položil jsem kolo a svalil se do škarpy. Hned nato začali Němci přes mne střílet na partyzána. Ještě jsem zahlédl, jak skočil za metr dřeva a víc už jsem ho nespatřil. Ještě chvíli rachotily dávky ze samopalů. Pak šli Němci ke mně a já musel jít s nimi prohledávat les. Byli to dva důstojníci a šest vojáků. Vedli mě dál Eliščinou cestou a u rozcestí k lomu začali vojáci znovu prohledávat houštiny. Důstojníci stáli na silnici a já s nimi. A tam se to stalo.

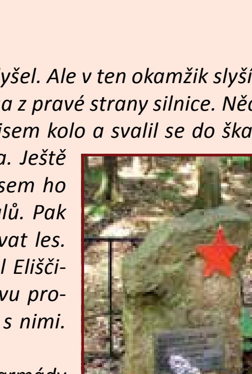

Z lesa pojednou vyběhl muž v uniformě sovětské armády a chtěl přeběhnout silnici. Ale vběhl přímo pod hlavně připravených důstojníků. Třeskly rány a člověk klesl k zemi. Když jsem k němu přišel, byl mrtev. Nebyl vůbec ozbrojen. Podle mého názoru to byl sovětský zajatec, který utekl z vlaku, co byl zastaven den před tím poškozením mostu přes Litavku. Partyzán v kožené bundě ho pravděpodobně odváděl ke svým a tam u Klínku je zaskočili Němci.

Zanedlouho jel kolem koňský potah. Musel jsem s vozkou mrtvého naložit na vůz, který odjel směrem k Jincům. Němci mě nechtěli pustit, ale známí kolemjdoucí cestář, který uměl německy, jim vysvětlil, že jsem zdejší občan a musím jít v poledne na vlak do práce.“

Jednalo se nejspíš o partyzána oddílu Priboj, který v místních lesích působil. Na hřbitově v Hostomicích je pochován jeden z členů tohoto oddílu, Roman Rudnik, který padl v boji v údolí Chumavy pod Babou.

VRCH PLEŠIVEC – OLYMP BRD

Vrchol Plešivce (654 m n. m.), tvořený převážně křemenci ordovického stáří, je hraničním vrcholem jihozápadní části Hřebenů. Jeho západní svahy prudce klesají do údolí řeky Litavky, která protíná Brdskou vrchovinu v severo-jižním směru.

Když spisovatel Karel Sezima nazval majestátní vrchol Plešivce „Olympem Brd“, zařadil se tak do předlouhé řady lidí, kteří v této hoře spatřovali cosi mystického a tajemného.

Historie osídlení

Pravděpodobně první důkaz o pohybu člověka na Plešivci pochází ze střední doby kamenné (8000–5700 př. n. l.). Návštěvy tehdejších lidí na Plešivci však byly nejspíše sporadické. V mladší a pozdní době kamenné (5700–2200 př. n. l.) byla osídlena okolní zemědělská krajina a lidé navštěvovali Plešivec zřejmě z rituálních důvodů. Nálezy bronzových předmětů z údolí Litavky u Rejkovic, datovaných do starší a střední doby bronzové (2200–1300 př. n. l.), vypovídají o tehdejším nepříliš častém využívání cesty podél řeky Litavky.

To se však mění v mladší a pozdní době bronzové (1300–800 př. n. l.), kdy byl Plešivec využíván tehdejšími kovolitci jednak k výrobě bronzu, uctívání tehdejších božstev a zřejmě také k uzavírání obchodů. Tehdejší kovolitectví bylo pravděpodobně chápáno jako nadpřirozené umění, kovolitci také jistě chránili své výrobní postupy, a proto se můžeme domnívat, že na Plešivec byl ostatním lidem vstup zapovězen. Zřejmě v této době bylo kolem vrcholu postaveno kamenné ohrazení o rozloze kolem 60 hektarů, sestávající z menší vnitřní („akropole“) a větší vnější části („předhradí“). Do každé části hradiště se vstupovalo z jihu.

Z pozdějších dob jsou známé nálezy z doby železné (800–30 př. n. l.), stěhování národů (5.–6. stol.) i raného středověku (11.–12. stol.). Ve vrcholném středověku byla v místě „Mořina“ malá vesnice Roudnička.

Pro svoji velkou kulturní hodnotu je masiv Plešivce památkově chráněn.

Pověsti

Toto mystikou opředené místo dalo do současnosti vzniknout mnoha pověstem, které se mezi zdejším prostým lidem šířily, a tak i uchovávaly. Vyprávějí například o Fabiánovi — brdském duchu lesa, o hadí královně z Krkavčích skal, o sletech čarodějnic o filipojakubské noci na vrcholu Plešivce nebo o draku, který sem přilétá z dalšího brdského vrcholu – Koníčku.

FRANCOUZSKÁ CESTA

Po smrti svého otce, rakouského císaře Karla VI., se roku 1740 ujímá vlády císařovna Marie Terezie. S nároky na rakouské dědictví však přichází bavorský kurfiřt Karel Albert a pruský král Friedrich II., který se zmocnil Slezska. Započala válka o rakouské dědictví.

V listopadu roku 1741 vtrhlo do Čech vojsko bavorského kurfiřta spojené s vojskem francouzským. 14. listopadu se vojska objevila v Příbrami. Ještě před jejich příchodem byly do Prahy odvezeny svatohorské chrámové poklady. Vojska vedl sám kurfiřt Karel Albert. Ten udělil Svaté Hoře po jejím zhlédnutí ochranný list „salva guardia“, který ji měl chránit před násilnostmi způsobenými tažením vojsk. Z Příbrami pokračoval s hlavním vojskem o síle 36 000 mužů přes Beroun a Dobříš ku Praze, které se zmocnil 26. listopadu 1741.

Dne 11. listopadu 1742 přitáhl přes Hřebeny k Hostomicům francouzský oddíl o síle 12 000 mužů. Byl však odražen husary z Berouna. Poté táhl francouzský oddíl do Berouna a k Praze, odkud ho vytlačilo císařské vojsko. Několik stovek zraněných a nemocných francouzských vojáků bylo rozvezeno do špitálů v Berouně, Hořovicích a Hostomicích. Byl tam však jimi zanesen tyfus.

Pravděpodobně z této doby pochází zmínky o ustupujícím francouzském vojsku v čele s maršálkem Belle-Islem, stejně tak s výše popsanými událostmi zřejmě souvisí také názvy parcel „Na Francouzce“, poblíž Staré Huti, kde měli francouzští vojáci údajně tábor a „Francouzská cesta“ v Rejkovicích, kudy údajně francouzské vojsko táhlo a kde také tábořilo.

Národní garda v Jincích

V revolučním roce 1848, kdy bylo zrušeno poddanství, byly na základě kabinetního listu Ferdinanda I. „Dobrotivého“ tvořeny národní sbory, takzvané Národní gardy, které byly ozbrojeny a opatřeny vlastními prapory. Jinečtí gardisté se soustředili především na ochranu lidí a majetku. Zvláště se podíleli na zneškodnění obávaných skupin zlodějů, kteří v kraji kradli dobytek a pak ho poráželi na Plešivci. Dodnes se tam říká „V Masných krámech“. Mezi tyto lapky se řadí Endrštové z Rejkovic a Kubátové (Kubáci), které jinečtí gardisté utloukli. Stejný osud dostihl i obávaného zloděje Wolfa či sedmdesátiletého zloděje Václava Endršta. Posledně jmenovaného utloukla jinecká Národní garda 11. listopadu 1848. Národní garda z Jinec byla rozpuštěna 20. srpna 1851, kdy na hořovickém hejtmanství odevzdali několik jednoduchých střelných zbraní.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA NA HORÁCH

Přírodní památka Na Horách byla vyhlášena nařízením OÚ Příbram ze dne 22. 11. 1996. Nachází se v katastru obce Křešín a má rozlohu 4,76 ha. Jde o území bývalé pastviny, pomístně nazývané „Obůrka“, v nadmořské výšce 410–440 m. Samotný svah je orientován k jihu, podložím jsou zde kambrické prvohorní usazeniny, které ve střední až západní části lokality často vystupují na povrch. Jedná se o ojedinělou lokalitu s teplomilnou (xerotermní) květenou. Tvoří výrazný kontrast vůči (pod)horsky laděné chladnomilnější květeně vlastních Brd.

V teplomilných suchých trávnících se vyskytuje početná populace koniklece lučního *(Pulsatilla pratensis),* dále např. rozchodník skalní *(Sedum reflexum)* či v České republice rychle ustupující vstavač kukačka *(Orchis morio).* Z dalších rostlinných zástupců zde rostou například bělozářka větevnatá *(Anthericum ramosum),* kociánek dvoudomý *(Antennaria dioica)* nebo lněnka alpská *(Thesium alpinum).* Vzhled celé lokality doplňují solitérní borovice *(Pinus sylvestris)* a jalovce *(Juniperus communis).*

Z méně obvyklých živočichů se na lokalitě vyskytuje například křižák pruhovaný *(Argiope bruennichi)* či plži údolníček šikmý *(Vallonia excentrica)* a oblovka drobná *(Cochlicopa lubricella).*

KŘEŠÍN

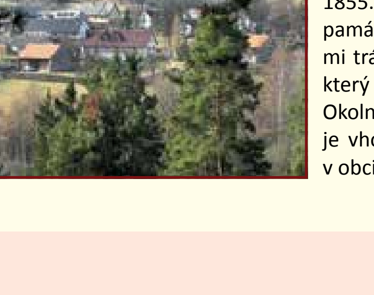

Obec leží v malebné krajině brdských lesů, 3 kilometry severozápadně od městyse Jince. První písemná zmínka o Křešínu se váže k roku 1370. Na návsi najdete kapličku Neposkvrněné Panny Marie z roku 1855. V katastru obce se nachází přírodní památka Na Horách se suchými teplomilnými trávníky a vzácným koniklecem lučním, který láká k návštěvě této hezké malé obce. Okolní lesy jsou rájem houbařů a krajina je vhodná pro rekreaci. V současné době v obci žije 103 obyvatel.

BRDSKÁ BRÁNA

Místo, kde říčka Litavka opouští Brdy úzkou soutěskou mezi vrchy Plešivcem a Ostrým, bývalo nazýváno „bránou Brd“. Vedla tudy stará kupecká cesta do jižních Čech. Tuto přírodní bránu střežila nejen dávná opevněná sídla na Plešivci a na Ostrém, ale také bytosti mýtické. Podle lidových pověstí prý z Ostrého na Plešivec a zase zpátky poletoval ohnivý, jiskrami sršící rarášek, podivná obluda, jejíž popis mohl být inspirován nějakým přírodním jevem, například kulovým bleskem. Močálovité dno soutěsky ovládal obávaný litavský vodník, jenž se zjevoval v podobě malého chlapce, poskakujícího se zlověstným smíchem po kamenech v říčním korytě.

V pověstech je obrazným způsobem zachyceno tajemství, jakým na člověka působí přírodní jevy. Někdy za bouří, vánic a povodní nás mohou děsit, ale i z těchto jejich divokých projevů vyzařuje monumentální krása. Brdy mají svého neopakovatelného génia loci (ducha místa), jenž nás osloví, když se necháme opájet vlněním kopců za modravě prozářeného dne i za dujících větrů pod nízko letícími oblaky, v bělostném tichu zimy i za pověstných místních mlh, kdy se kraj zahalí do šedivých „Fabiánových vousů“. Když se zaposloucháme, jistě uslyšíme z lesů Fabiánovo houkání a pláč jeho milenky Meluzíny, který lze utišit trochou mouky rozhozené do větru nebo drobným penízkem zanechaným na pařezu.

Podle esoteriků se na některých místech kříží proudy zemské energie a vytvářejí ohniska léčivé a povzbudivé síly. Na lidskou duši však působí hojivě i samotný pohled na malebnou přírodní scenérii, na vyváženost linií a tvarů, na její barvy, měnící se v závislosti na ročních obdobích.

Olymp brdského kraje, legendární a mýtický Plešivec vábí poutníky; kdo tento vrch jednou navštívil, ten se k němu bude znovu a znovu vracet.

(Otomar Dvořák, spisovatel, autor několika knih o Brdech a jejich tajemné historii.)

VYSVĚTLIVKY • LEGEND

silnice II. třídy; zářez • main road; road cutting
silnice III. třídy; zastávka autobusů • secondary road; bus stop
ostatní silnice; zákaz vjezdu; chodník; schody • secondary road; no thoroughfare; chodník; schody
stromořadí • tree avenue;
zpevněná cesta; lesní asfaltka • surfaced road; forest road asphalt
polní a lesní cesta; pěšina; průsek • field and wood path; foot path; glade
železnice; stanice; zastávka • reilway; station; stop
kostel; kaple; hřbitov • church; chapel; cemetery
pomník; boží muka; kříž • memorial; cross conciliation; cross
zámek; mlýn; vysílač • mansion or château; mill; trasmitter
všeobecně pozoruhodné místo; hájovna • site of general interest; forest lodge
bývalý důl; elektrárna sluneční • former mine; power solar
technická památka; hasiči • technical monument; firefighters
parkoviště; turistické informace • parking; tourist information
muzeum; galerie; dům kultury • museum; gallery; cultural center
čerpadlo pohonných hmot; úřad; pošta • filling station; local authority; post-office
knihovna; školka; škola • library; nursery school; school
elektrické vedení; zeď; plot • electricity line; wall; fence
hranice přírodního parku • border of nature park
přírodní rezervace • nature reserve
přírodní památka • natural monument
les; sad; zahrada; park • forst; orchard; garden; park
průmysl; zemědělství • industry; agriculture
místo rozhledu; zakázané území • view-point; forbidden territory
strom; - památný; - chráněný • tree; - memorable; - protected
hotel; penzion s restaurací • hotel; guest house with restaurant
restaurace; hospoda; obchod; nákupní centrum malé • restaurant; pub; shop; shopping center small
kavárna; lékárna; lid. architekt. • café; pharmacy; people architect.
hřiště; - fotbalové; - tenisové • field; football ground; tennis court
koupaliště; místo ke koupání • swimming pool; - natural
pramen; studánka; vodojem • source; spring; water reservoir
meliorační rýha; tok v podzemí • amelioration groove; flow underground
vrstevnice po 10 m; skály • contour lines - 10 metres; rock formations
skupina kamenů; řada - • group of stones; series -
výškový bod; lom; lomová stěna • spot height (in metres); quarry; quarry wall
pásové značení • striped marked trail
turistické směrovníky; délka trasy v km • signboards; distance in km
cykloturistické trasy • cycle routes
lyžařské trasy • ski trails
informační tabule, naučná stezka • information board; nature trail

ISBN 978-80-87380-83-3

Z Jinec na Olymp Brd
Turistická mapa naučné stezky 1:10 000, souřadnicová síť WGS 84.
Vydala v květnu 2013 Geodézie On Line, spol. s r. o.
1. vydání, náklad 3 000 ks.
© Geodézie On Line, spol. s r. o.

Fotografie: Miroslav Maršálek, Jitka Kadeřábková, Jiří Vlček, Irena Ungrová
Technický redaktor a DTP: Lucie Patzeltová
Odborný redaktor: Josef Rančák
Tisk: HART PRESS, spol. s r. o., Tř. Tomáše Bati 1574, 765 02 Otrokovice

PROJEKT BYL REALIZOVÁN ZA FINANČNÍ PODPORY
STŘEDOČESKÉHO KRAJE - FONDU ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU A PODPORY PODNIKÁNÍ,
ZA SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI SUBJEKTY:
MĚSTYS JINCE, ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA JINCE, LESY ČR, s. p.,
HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM, příspěvková organizace, OBECNÍ ÚŘAD KŘEŠÍN

Středočeský kraj

Kopírování celku nebo jednotlivých částí, skenování, digitalizace nebo ukládání na datové nosiče, případně zvětšování nebo zmenšování bez souhlasu vydavatele jsou přísně zakázány a budou právně postihovány podle autorského zákona.

NAUČNÁ STEZKA

Z JINEC NA OLYMP BRD

Jince - Běřín - Plešivec - Rejkovice - Křešín - Jince

TURISTICKÁ MAPA 1:10 000
PRŮVODCE NAUČNOU STEZKOU